

**Eindrapportage Informatiepunt Verkiezingen
Gecombineerde provinciale staten- en
waterschapsverkiezingen 2019**

Inhoudsopgave	
1. Inleiding	3
2. Organisatie Informatiepunt Verkiezingen.....	4
3. Totaaloverzicht.....	4
4. Aantal vragen per categorie.....	7
4.1 Communicatiemiddel en onderwerp per type melder.....	8
4.2 Vergelijking met eerdere gecombineerde provinciale statenverkiezingen en waterschapsverkiezingen	10
5. Onderwerpen	11
5.1 Kandidaatstelling (484).....	12
5.2. Overige (426).....	12
5.3 Stemmen (308).....	12
5.4. OSV (303)	13
5.5 Vaststellen en bekendmaken uitslag (258).....	13
5.6 Incidenten (58).....	13
5.7. Tussentijdse vervanging, tijdelijke vacatures, vereisten lidmaatschap (123).....	14
6. Samenvatting	14

1. Inleiding

Deze rapportage heeft betrekking op alle vragen die door het Informatiepunt Verkiezingen (hierna te noemen: Informatiepunt) zijn afgehandeld in de periode rondom de gecombineerde provinciale staten- en waterschapsverkiezingen van 2019 (dag van stemming: 20 maart 2019).

Het Informatiepunt is van 15 oktober 2018 tot en met 14 juni 2019 actief. Hoewel zijn termijn dus pas afloopt zodra de verkiezingsperiodes voor het Europees Parlement (23 mei) en die voor de Eerste Kamer (27 mei) achter de rug zijn, blikt dit verslag alleen terug op de gecombineerde provinciale staten- en waterschapsverkiezingen. Dit in verband met de gewenste verschijningsdatum van het evaluatieadvies van de Kiesraad met betrekking tot deze verkiezingen. Daarom zijn in deze rapportage slechts vragen meegenomen die tot 1 april 2019 zijn behandeld. Aangegeven wordt welke onderwerpen ze betroffen, door wie ze zijn gesteld (categorieën), op welke manier (per telefoon of per e-mail) en waarover.

In deze rapportage wordt eerst de organisatie van het Informatiepunt belicht (hoofdstuk 2). Daarna wordt een totaalbeeld gegeven van de gestelde vragen (hoofdstuk 3). Vervolgens worden afzonderlijk de onderwerpen en categorieën uitgewerkt (hoofdstukken 4 en 5). Hoofdstuk 6 bevat een samenvatting van de vragen en tot slot volgt in hoofdstuk 7 nog een afsluitende conclusie.

2. Organisatie Informatiepunt Verkiezingen

Sinds 2006 wordt voor elke verkiezing een Informatiepunt opgezet. Het Informatiepunt is een gezamenlijk initiatief van de Kiesraad en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). In de praktijk is de personele bezetting en de inrichting van het Informatiepunt een verantwoordelijkheid van de Kiesraad.

Het Informatiepunt was telefonisch bereikbaar op werkdagen van 09:00 tot 17:00 uur. Op de dag van stemming, 20 maart 2019, hanteerde het Informatiepunt ruimere openingstijden (van 07:00 tot 01:00 uur).

Voor de afgelopen gecombineerde verkiezingen bestond het Informatiepunt uit drie personen, te weten Kyra Wigard, Garvin Molleman en Daniel Kohelet. Twee van hen begonnen op 15 oktober 2018 en één op 7 januari 2019.

De door het Informatiepunt verstrekte informatie werd inhoudelijk afgestemd binnen het secretariaat van de Kiesraad. De beantwoording van beleidsvragen en politiek gevoelige vragen werd afgestemd met het ministerie.

Na afhandeling van een vraag, werd deze verwerkt in een database met behulp van het programma FileMakerPro (FMP). Dit programma is gebruikt bij het verzamelen van de statistische gegevens ten behoeve van de maandelijks rapportages en deze eindrapportage.

3. Totaaloverzicht

In totaal werden er in de periode van 15 oktober 2018 tot en met 31 maart 2019, 2958 vragen aan het Informatiepunt gesteld (zie tabel 1). In de maand januari nam het aantal vragen ten opzichte van de voorgaande maanden relatief gezien sterk toe. In de maand maart was het aantal meldingen per maand het hoogst, met 1178 vragen.

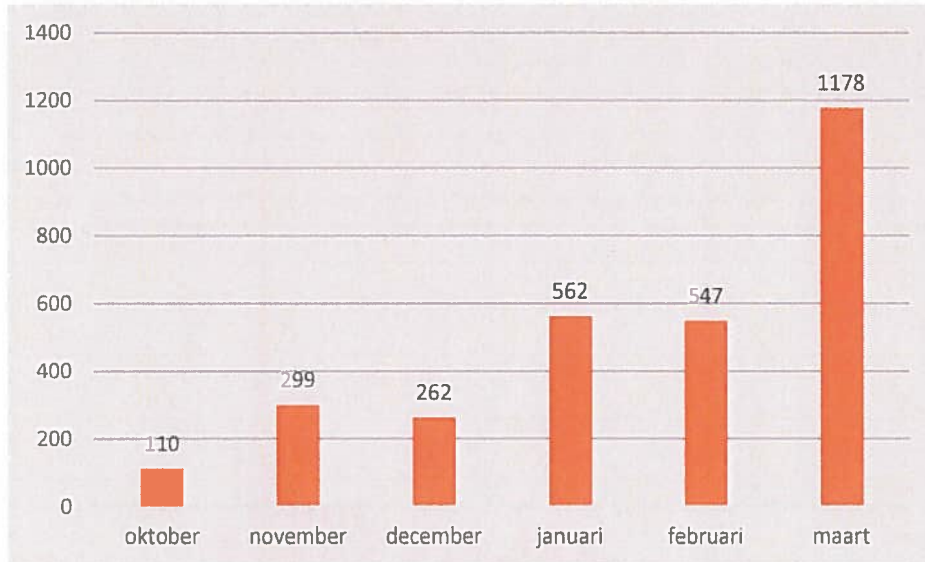
De verschillen per maand hangen deels samen met de pieken in het verkiezingsproces. Zo is zichtbaar dat de voorbereidingen voor de dag van kandidaatstelling (4 februari) met name in de maand januari zijn gedaan en dat veel vragenstellers in februari en maart de dag van stemming (20 maart) op het oog hadden.

Ongeveer 10% van de 2958 vragen werd gesteld buiten de context van de gecombineerde verkiezingen in mei. Dat deel betrof vooral de kieswettelijke regels die gelden voor reeds zittende vertegenwoordigende organen.¹ Een kleiner aandeel van deze 10% betreft 'vroeg' vragen over de verkiezingen in mei, waaronder met name de Europese Parlementsverkiezing.

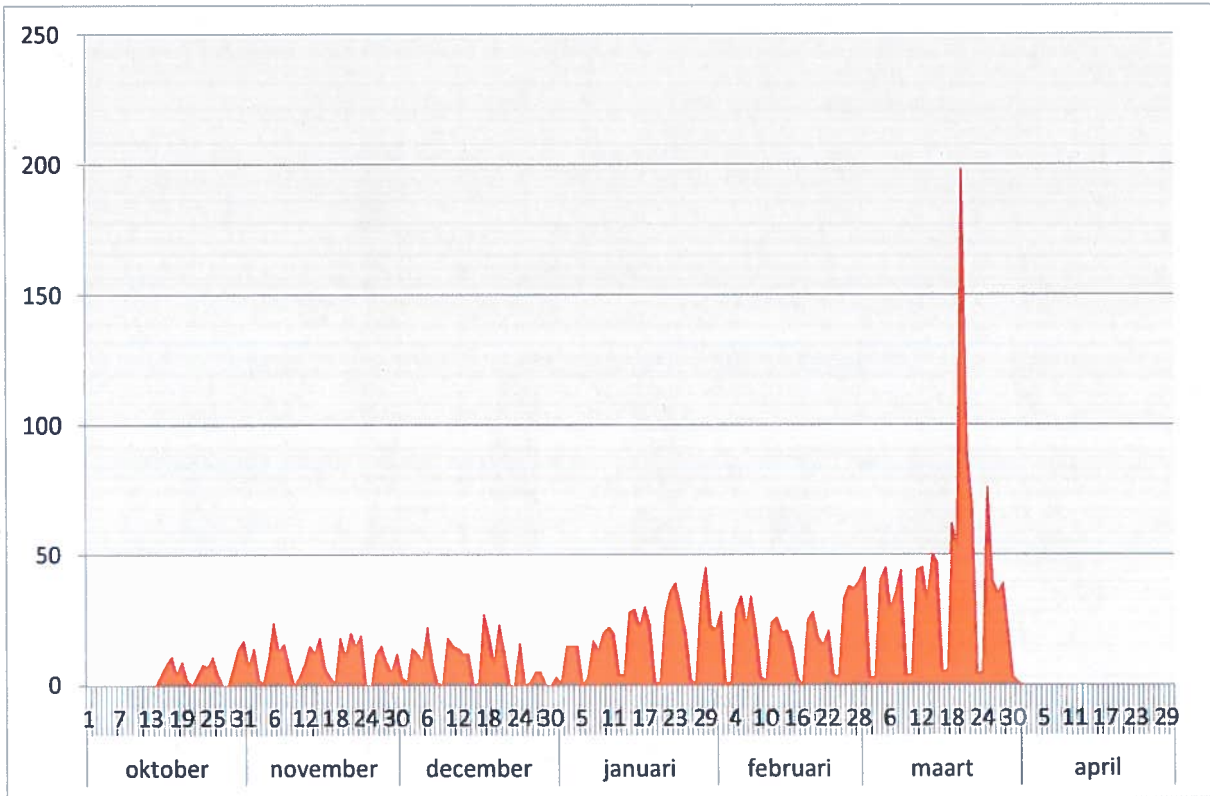
¹ Dit betreft bijvoorbeeld de kieswettelijke aspecten van de toelating van kandidaten tot een vertegenwoordigend orgaan, hun tussentijdse vervanging, ziekteverlof of afsplitsing van fracties tijdens de zittingsperiode van een vertegenwoordigend orgaan. De Kieswet duidt deze fase aan als 'begin van en de veranderingen in het lidmaatschap van' een vertegenwoordigend orgaan (zie Afdeling IV).

Grafiek 1: totaal aantal vragen per maand

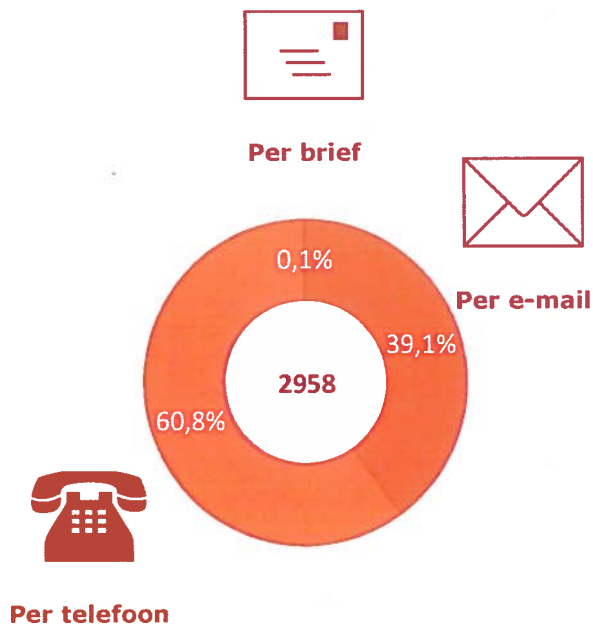
Het verloop van het aantal vragen per dag (zie tabel 2) wijst op een toename in aanloop naar de dag van stemming van 20 maart 2019. Die dag is dan ook een duidelijke uitschieter, met in totaal 198 vragen. In de maand december is een kleine stijging te zien in aanloop naar de sluitingsdag voor registratie van een partij-aanduiding, 24 december 2018. In de maanden januari en februari is een stijging te zien in aanloop naar en na afloop van de dag van kandidaatstelling (4 februari). Vanaf 25 februari 2019 werd het drukker, met gemiddeld 45 vragen per dag, tot aan de dag van stemming.

Grafiek 2: totaal aantal vragen per dag

Het Informatiepunt heeft de vragen telefonisch, per mail of per brief beantwoord (zie grafiek 1). De meeste vragen zijn telefonisch afgedaan. Dit betreft 1799 vragen. Via de e-mail zijn 1156 vragen afgedaan en tot slot zijn drie vragen per brief afgehandeld.

Grafiek 3: percentage vragen per communicatiemiddel

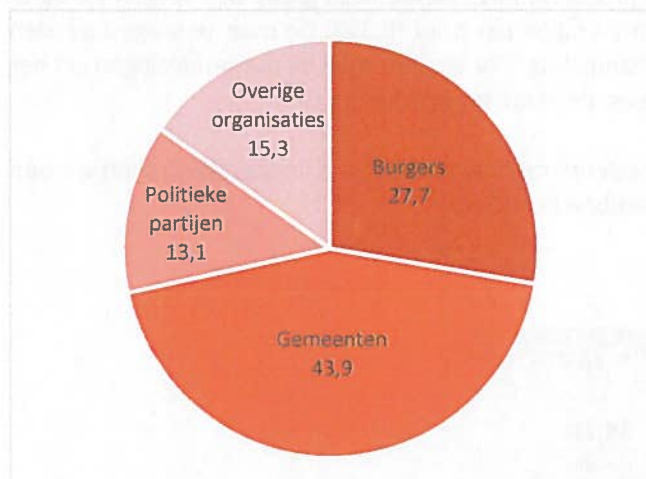
4. Aantal vragen per categorie

Van de binnengekomen vragen is bijgehouden door welke categorieën vraagstellers deze gesteld zijn. De verschillende categorieën worden met het daarbij behorende totaal in de onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 1: aantal vragen per categorie

Categorie	Totaal aantal
Burger	819
Gemeente	1299
Politieke partij	388
Overige organisaties	452

Grafiek 4: percentage vragen per categorie (%)

Uit de gegevens blijkt dat de meeste vragen zijn gesteld door gemeenten (1299 vragen), gevolgd door burgers (819 vragen). Politieke partijen hebben over de gehele periode gezien veel minder vragen gesteld (388 vragen). Overigens zijn de meeste vragen van politieke partijen gesteld in de maand januari, te weten 139. De meeste vragen van gemeenten en burgers zijn gesteld in de maand maart, respectievelijk 560 en 393.

Tot slot zijn er vragen gesteld door overige organisaties. De meeste vragen in deze categorie zijn gesteld door waterschappen, te weten 246. Verder gaat het om vragen van verschillende organisaties (80 vragen), provincies (42 vragen), stembureauleden (21 vragen), studenten (19 vragen), ambassades (10 vragen), andere overheidsinstanties (6 vragen) en universiteiten (6 vragen).

Bovenstaande gegevens geven een beeld van het totaal aantal vragen dat door het Informatiepunt is afgedaan. Bij de vorige provinciale staten- en waterschapsverkiezingen (2015) werden er in verkiezingstijd (en binnen een vergelijkbaar tijdsbestek) 2342 vragen aan het Informatiepunt gesteld. 606 vragen kwamen toen van burgers. Gemeenten stelden 965 van de vragen en politieke partijen 353. Verder werden er onder andere 190 vragen gesteld door waterschappen, 125 vragen door provincies, 11 vragen door ander overheidsinstanties en 7 vragen door universiteiten. Opvallend is dat gemeenten in vergelijking met nu (1299 vragen) in 2015 veel minder vragen stelden (965 vragen) en dat provincies in 2015 (125 vragen) veel meer vragen stelden dan nu (42 vragen). Zie paragraaf 4.2 voor een verdere vergelijking met de gecombineerde provinciale staten- en waterschapsverkiezingen van 2015.

4.1 Communicatiemiddel en onderwerp per categorie

Burgers

De meeste vragen afkomstig van burgers vallen in de categorie 'overige' (256 vragen). Opgemerkt wordt dat 197 van de vragen in deze categorie afkomstig waren van één burger en bovendien niet het verkiezingsproces betroffen. Burgers stelden verder een groot aantal vragen over de onderwerpen 'stemmen', te weten 169, en over 'stemmen bij volmacht', te weten 79. Het grootste deel van de vragen werd via de e-mail gesteld. Het gaat om meer dan de helft, te weten 538 (65,7%), 279 vragen werden via de telefoon gesteld (34,1%) en 2 vragen per brief (0,2%). In 2015 stelde deze groep 376 vragen via de e-mail (62%), 228 vragen via de telefoon (37,6%) en 2 vragen per brief (0,3%). De meeste vragen werden toen gesteld over de 'stempas' (94 vragen) en de 'stemming' (74 vragen). Ook bij die verkiezingen zat het onderwerp 'stemmen bij volmacht' in de top 3 meest gestelde vragen (toen 68).

In de onderstaande tabellen is te zien over welke onderwerpen bij welke groep melder de vragen werden gesteld en op welke wijze zij het Informatiepunt hebben benaderd.

Tabel 2: burgers 2019

Communicatiemiddel	Aantal	Percentage
Totaal	819	
Per telefoon	279	34,1%
Per e-mail	538	65,7%
Per brief	2	0,2%
Onderwerpen top-3	Aantal	Percentage
1. Overige	256	31,3%
2. Stemmen	169	20,6%
3. Stemmen bij volmacht	79	9,6%

Gemeenten

Gemeenten stelden de meeste vragen over de onderwerpen 'vaststellen en bekendmaken uitslag' (191 vragen) en 'Ondersteunende Software Verkiezingen' (182 vragen). Veruit de meeste vragen werden via de telefoon gesteld (952, 73,3%); 347 vragen werden per e-mail gesteld (26,7%). In 2015 stelden gemeenten in totaal 965 vragen, waarvan via de telefoon 684 (70,9%) en via de e-mail 281 (29,1%). Het

onderwerp 'vaststellen en bekendmaken uitslag' kwam in 2015 niet voor in de top 3 van de gecombineerde provinciale staten- en waterschapsverkiezingen en staat bij de verkiezing van 2019 op nummer 1. Dit hangt mogelijk samen met de recent ingevoerde verplichting om verkiezingsuitslagen op (onder andere) gemeentelijk niveau, op internet te publiceren.² In 2015 zat tevens het onderwerp 'campagne BZK' in de top 3 van de meest voorkomende onderwerpen. De overige twee onderwerpen (OSV en stembureau) zijn wel hetzelfde gebleven.

Tabel 3: gemeenten 2019

Communicatiemiddel	Aantal	Percentage
Totaal	965	
Per telefoon	684	70,9%
Per e-mail	281	29,1%
Per brief	0	0,0%
Onderwerpen top-3	Aantal	Percentage
1. Vaststellen en bekendmaken uitslag	191	14,7%
2. OSV	182	14,0%
3. Stembureau	157	9,60%

Politieke Partijen

Politieke partijen stelden veruit de meeste vragen over het onderwerp 'kandidaatstelling' (184 vragen, 47,4%). Deze vragen zijn voornamelijk gesteld in de maand januari. Daarnaast stelde deze groep 66 vragen over 'OSV'. Op de derde plek kwam bij deze groep het onderwerp 'registratie van aanduidingen'. Het gros van deze vragen werd gesteld voor de laatste dag van registratie, 24 december 2018. Ook bij deze groep werden veruit de meeste vragen gesteld via de telefoon (280 vragen, 72,2%); 108 vragen werden per e-mail gesteld (27,8%). In 2015 stelden politieke partijen in totaal 353 vragen, waarvan 232 (65,7%) per telefoon en 121 per e-mail (34,3%). In 2015 stond het onderwerp 'inleveren kandidatenlijsten' op de eerste plaats en 'kandidaatstelling' op de tweede plaats. Op de derde plaats stond in dat jaar 'OSV'. Het onderwerp 'inleveren kandidatenlijsten' komt niet voor in de top 3 van 2019. Reden hiervoor is dat dit onderwerp bij deze verkiezingen is geschaard onder de categorie 'kandidaatstelling'. In 2019 stond in tegenstelling tot 2015 tevens het onderwerp 'registratieverzoeken' in de top 3 van de meest voorkomende onderwerpen. De overige twee onderwerpen (kandidaatstelling en OSV) zijn hetzelfde gebleven.

Tabel 4: politieke partijen 2019

Communicatiemiddel	Aantal	Percentage
Totaal	388	
Per telefoon	280	72,2%
Per e-mail	108	27,8%
Per brief	0	0,0%

² Zie meer hierover in paragraaf 5.5.

Onderwerpen top-3	Aantal	Percentage
1. Kandidaatstelling	184	47,4%
2. OSV	66	17,0%
3. Registratieverzoeken	48	12,4%

4.2 Vergelijking met eerdere gecombineerde provinciale statenverkiezingen en waterschapsverkiezingen

In de volgende twee tabellen (tabellen 5 en 6) is het verloop van het aantal vragen van de gecombineerde provinciale staten- en waterschapsverkiezingen van 2015 en 2019 te zien. Het aantal vragen (2342) in die periode ligt aanzienlijk lager dan het aantal vragen (2958) in het kader van de in deze rapportage besproken verkiezingen. Slechts een klein deel van dit verschil kan erdoor worden verklaard dat er, zoals hiervoor al genoemd³, reeds vóór 1 april 'vroegge' vragen werden afgedaan met betrekking tot de Europees parlementsverkiezing.

De percentages van de gestelde vragen per communicatiemiddel zijn voor de gecombineerde verkiezingen van 2015 en 2019 vrijwel gelijk. Zowel bij de gecombineerde verkiezingen van 2015 als die van 2019 werden de meeste vragen gesteld per telefoon, respectievelijk 59,9% en 60,8%. Ook de percentages van de vragen die door burgers, door politieke partijen en door gemeenten zijn gesteld, zijn in vergelijking met eerder gecombineerde verkiezingen niet veel veranderd.

Tabel 5: Aantal vragen per verkiezing per communicatiemiddel

	Gecombineerde verkiezingen 2015		Gecombineerde verkiezingen 2019	
Totaal	2342		2958	
Per e-mail	936	40,0%	1156	39,1%
Per telefoon	1403	59,9%	1799	60,8%
Per brief	3	0,1%	3	0,1%

Tabel 6: Aantal vragen per verkiezing per categorie

	Gecombineerde verkiezingen 2015		Gecombineerde verkiezingen 2019	
Totaal	2342		2958	
Burgers	606	25,9%	819	27,7%
Gemeenten	965	41,2%	1299	43,9%
Politieke partijen	353	15,1%	388	13,1%
Overige organisaties	418	17,8%	452	15,3%

³ Zie de derde alinea van paragraaf 3.

5. Onderwerpen

Het Informatiepunt heeft de binnengekomen meldingen op onderwerp gerubriceerd. De meest behandelde vragen worden hieronder belicht.

Tabel : rangschikking diverse onderwerpen

Onderwerp	Aantal	Percentage
Kandidaatstelling	484	16,4%
Overige	426	14,4%
Stemmen	308	10,4%
OSV	303	10,2%
Vaststellen en bekendmaken uitslag	258	8,7%
Stembureau	215	7,3%
Stemmen bij volmacht	153	5,2%
Kiesgerechtigdheid	143	4,8%
Registratieverzoeken	120	4,1%
Databank Verkiezingsuitslagen	83	2,8%
Tussentijdse vervanging	70	2,4%
Incidenten	58	2,0%
Centraal stembureau / Hoofdstembureau	54	1,8%
Informatievoorziening BZK	41	1,4%
Herindelingsverkiezingen	36	1,2%
Vereisten lidmaatschap	34	1,1%
Toewijzen zetels aan kandidaten	33	1,1%
Eerste Kamerverkiezing	29	1,0%
Website	24	0,8%
Campagnevoering	19	0,6%
Tijdelijke vacatures	19	0,6%
Stemmen buiten Nederland	17	0,6%
Eilandsraad en kiescollege	10	0,3%
Gemeenteraadsverkiezing	10	0,3%
Digitalisering stemproces	3	0,1%
Samenwerking partijen	3	0,1%
Internationaal contact	2	0,1%
Tweede Kamerverkiezing	2	0,1%
Combinatie stemmingen	1	0,0%
<i>Totaal</i>	<i>2958</i>	<i>100%</i>

5.1 Kandidaatstelling (484)

Het grote aandeel van de vragen over dit onderwerp kan worden verklaard door de decentrale aard van de provinciale staten- en waterschapsverkiezingen. Verspreid over het hele land vinden er kandidaatstellingen plaats en de kring van direct betrokkenen is daarbij aanzienlijk groter dan bij verkiezingen voor een landelijk orgaan. Het gaat dan om enkele tientallen centraal stembureaus, honderden politieke partijen en duizenden kandidaten. Op 4 februari 2019 vond de dag van kandidaatstelling plaats voor beide verkiezingen. Met name politieke partijen en centraal stembureaus stelden vragen over de verschillende stukken die op die dag ingeleverd moesten worden (de zogenoemde H-formulieren) en hoe kandidaten moesten worden vermeld. Ook werden vragen gesteld over de modelformulieren. Centraal stembureaus faciliteren veelal de mogelijkheid van een voorinlevering, waarbij partijen informeel op potentiële verzuimen worden gewezen. Vragen in dat kader waren bijvoorbeeld welke omissies in de ingediende 'H-formulieren' tot een verzuim zouden leiden, en wat er moet worden gedaan om de vaststelling van een verzuim te voorkomen. In deze categorie vallen ook veel vragen over de bekendmaking van de kandidatenlijsten.

5.2. Overige (426)

Zoals elders in deze rapportage is aangestipt, was een aanzienlijke hoeveelheid meldingen afkomstig van een burger die enkele malen per week e-mails stuurt naar een grote en tamelijk willekeurige groep publieke personen en organisaties. Het Informatiepunt maakte deel uit van de groep geadresseerden, maar de betreffende e-mails betroffen in de regel noch de verkiezingen, noch het kiesrecht. Een ander belangrijk onderdeel van de categorie 'Overige' wordt gevormd door vragen naar aanleiding van een bericht dat vanuit het Burgercomité in oktober 2018 naar een groot aantal gemeenten is verstuurd. Het Burgercomité vroeg in dat bericht de medewerking van gemeenten voor een te houden volksreferendum dat tegelijkertijd plaats zou moeten vinden met de provinciale statenverkiezingen en waterschapsverkiezingen op 20 maart 2019. Veel gemeenten vroegen de Kiesraad of ze daaraan hun medewerking dienden te verlenen.

5.3 Stemmen (308)

Deze categorie omvat een tamelijk uiteenlopend palet aan vragen. Een aantal van deze vragen ging over het uitbrengen van de stem en de gang van zaken op de dag van stemming. In de eerste weken van de maand maart ontving het Informatiepunt voornamelijk vragen van kiezers die aangaven nog geen stempas en/of kandidatenlijst te hebben ontvangen. Sommige kiezers vroegen zich af op welke wijze zij gebruik konden maken van hun stemrecht wanneer zij zelf niet in staat waren hun stem uit te brengen en hoe ze iemand konden machtigen wanneer de stempas nog niet ontvangen was. Met name voor mensen die op de verkiezingsdag op hun vakantieadres zouden verblijven, bleek de optie van de schriftelijke volmacht uitkomst te bieden. Ook ontving het Informatiepunt veel vragen over het stemmen door kiezers met een verstandelijke dan wel lichamelijke beperking. In enkele gevallen werd de vraag gesteld hoe iemand die niet in staat is tot het invullen van een stembiljet dan wel een volmachtbewijs, toch zijn of haar stem kon uitbrengen. Meer in het algemeen bleek behoefte te bestaan aan toelichting op de procedure met betrekking tot de twee vormen van volmachtverlening, de aanvraag van een vervangende stempas en

kiezerspas, en de daarbij behorende modelformulieren. Veel burgers vroegen zich af of een volmacht naar civiel recht (in de vorm van een notariële akte dan wel een gerechtelijk vonnis) kon worden gebruikt voor het uitbrengen van een volmachtstem.

5.4. OSV (303)

De tot deze categorie behorende vragen waren meer logistiek van aard. Met name gemeenten en provincies vroegen wanneer de Ondersteunende Software Verkiezingen (OSV) door de Kiesraad via de post zou worden verzonden en welke versie ze dienden te gebruiken. Ook kreeg het Informatiepunt vragen van politieke partijen naar aanleiding van de OSV instructiebijeenkomsten voor politieke partijen, die in december in verschillende provincies georganiseerd werden. Vragen waren er voorts met betrekking tot het controleren van de stukken die voor de kandidaatstelling waren aangemaakt met behulp van OSV. Tot slot hadden enkele vragen betrekking op het gebruik van OSV en de handleiding die daarover was rondgestuurd door de Kiesraad.

5.5 Vaststellen en bekendmaken uitslag (258)

Verschillende burgers en partijen waren op zoek naar de uitslagen van de verkiezingen in hun gemeente, provincie of waterschap, of zochten specifiekere informatie op stembureau- en kandidaatsniveau. Voor het eerst bestond voor gemeenten de verplichting om de processen-verbaal met de verkiezingsuitslagen⁴ niet alleen 'op de ouderwetse manier' ter inzage te leggen, maar ook om deze te publiceren op het internet. Burgers die op zoek waren naar uitslagen werden dus vaak hiernaar verwezen. Hoewel de Kiesraad in het kader van de provinciale staten- en waterschapsverkiezingen formeel geen organisatorische rol heeft, publiceert hij wel de verkiezingsuitslagen op provinciaal- en waterschapsniveau. Dikwijls werd dan ook gevraagd wanneer deze publicatie kon worden verwacht. Over het uitvoeringstechnische aspect van de het nieuwe openbaarmakingsregime werden veel vragen gesteld door gemeenten zelf. Het was voor een groot aantal gemeenten niet duidelijk welke stukken ze precies moesten publiceren, alsook op welke wijze en voor hoe lang en of de namen c.q. handtekeningen van stembureauleden wel of niet moesten worden weggelaten. Ook kwamen er vragen binnen van provincies, politieke partijen en gemeenten over mogelijke hertellingen en herstemmingen.

5.6 Incidenten (58)

Met name kort voor en op de dag van stemming vonden incidenten plaats. Een relatief groot aantal betrof verkeerd gedrukte dan wel verkeerd bezorgde stempassen. Een ander incident betrof het ná bekendmaking van de definitieve verkiezingsuitslag ontdekken van kleine telfouten op stembureauniveau, bijvoorbeeld omdat de totalen van kandidaten waren omgewisseld.

---

⁴ Dit betreft de processen-verbaal N 10 of in het kader van het experiment centrale stemopneming het daarmee vergelijkbare 'Model II'.

5.7. Tussentijdse vervanging, tijdelijke vacatures, vereisten lidmaatschap (123)

Zoals hiervoor al aangestipt, ging een significant deel van de vragen niet direct over de verkiezingen zelf, maar over de fase ná de verkiezing van de kandidaten. Die fase omvat onder andere de toewijzing van zetels aan kandidaten en hun benoeming door het centraal stembureau, hun toelating tot het vertegenwoordigend orgaan en tussentijdse vervanging wegens bijvoorbeeld ziekte, zwangerschap of het aanvaarden van een onverenigbare functie. Dit speelt in de context van reeds zittende vertegenwoordigend organen waarbij de vraag bijvoorbeeld luidde of de benoemingsprocedure bij voortzetting van de tijdelijke vervanging opnieuw dient te geschieden. Een ander voorbeeld betrof vragen van politieke partijen over de werking van de wettelijke zeteltoewijzing en of partijen daarover van de Kieswet afwijkende afspraken kunnen maken.

6. Samenvatting

In totaal werden er 2958 vragen aan het Informatiepunt gesteld. In de maand maart was het aantal meldingen per maand het hoogst, met 1178 vragen. De drukste dagen in deze maand waren vanzelfsprekend de dagen voorafgaand aan de stemming, de dag van stemming zelf en de daaropvolgende dagen. De meeste vragen zijn telefonisch afgedaan, te weten 1799 (60,8%). Via de e-mail zijn 1156 vragen (39,1%) afgedaan en 3 (0,1%) zijn schriftelijk afgehandeld. Deze percentages zijn vrijwel identiek voor de gecombineerde verkiezingen van 2015. De meeste vragen zijn gesteld door gemeenten (1299 vragen) en burgers (819 vragen), respectievelijk 43,9% en 27,2%. Burgers stelden vooral vragen over de onderwerpen 'stemmen' en 'stemmen bij volmacht'. Gemeenten stelden de meeste vragen over de onderwerpen 'vaststellen en bekendmaken uitslag' en 'OSV'. Het grootste deel van de vragen van burgers werd via de e-mail gesteld. Veruit de meeste vragen afkomstig van gemeenten werden via de telefoon gesteld.